

Oponentský posudek na bakalářskou práci:

Ester Bezděk: Estetika dramatického umění Otakara Zicha a problematika vnitřně hmatového vnímání. UK v Praze, Filozofická fakulta, Katedra estetiky, 2016, 39 s.

Ester Bezděková si v předložené bakalářské práci klade za cíl prozkoumat teorii dramatického umění Otakara Zicha zejména z hlediska jeho pojmu vnitřní hmat. Téma následně aktualizuje v druhé části práce, v níž se pokouší prokázat, že některé pojmy soudobé estetické teorie lze pojímat jako určitou obdobu Zichova termínu vnitřní hmat. Práce je tak současně založena na položení dvou zajímavých otázek: nakolik je Zichův originální přístup ke zkoumání dramatického umění podmíněn zavedením myšlenky vnitřně hmatového vnímání a nakolik lze tento termín chápat jako analogický z hlediska některých soudobých estetických teorií, případně nakolik jej lze chápat jako jejich určitou anticipaci.

Autorka si zvolila takové uspořádání bakalářské práce, aby v ní nejprve v první kapitole charakterizovala Zichovo pojetí dramatického umění v jeho knize *Estetika dramatického umění* a zde zejména ukázala, v čem spočívá jeho zcela inovativní přístup k dramatickému umění především z hlediska vnímatele, jímž se zcela odlišuje od dosavadních teorií tohoto druhu umění. Bezděková úsporně, ale přesně ukazuje, jakým způsobem Zich prostřednictvím psychologické analýzy vjemu diváka během divadelního představení dospívá k přesvědčení, že podstatnou součástí vnímání dramatického díla při jeho provedení je vedle zraku a sluchu i tzv. vnitřně hmatové vnímání. V samotné úvodní kapitole („Úvod“) autorka s odkazem na interpretaci Iva Osolsoběho upozorňuje na to, že Zich se od výchozího psychologického zaměření analýzy dostává až k sémiologickému výkladu divadelního představení. V rámci první kapitoly tento Zichův přechod k významovému výkladu divadelního představení představuje zejména na popisu Zichova pojmu významová představa a jejím rozdělení na významovou představu technickou a obraznou s tím, že divák během představení vnímá tyto významové představy komplexně. Autorka správně v této souvislosti poukazuje na to, že právě koncept významové představy Zichovi umožňuje přejít od nutné výchozí psychologické analýzy vjemu k přesnějšímu určení toho, co divák pojímá již jako typ nějakého sdělení a významu. Tady trochu postrádám odkaz na genezi zavedení termínu „významová představa“ v Zichových pracích (zejména v jeho rané práci „Estetické vnímání hudby“), zejména z toho

důvodu, že koncept významové představy Zichovi umožňuje rozlišit estetické vnímání recipienta uměleckého díla od jiných složek jeho vnímání.

Nicméně Bezděková v první kapitole velmi přesně popisuje, jakým způsobem Zich dospěl k faktu, že vedle zraku a sluchu slouží k vnímání dramatického díla také tzv. „vnitřní hmat“. Detailně se věnuje interpretaci vnitřně hmatového vnímání ve druhé kapitole. Zde podrobně popisuje genezi tohoto způsobu vnímání, které Zich poprvé formuloval ve spisu *O typech básnických* v roce 1918. Další podkapitoly se věnují roli tzv. vnitřního hmatu z hlediska herce, dramatika a režiséra, přičemž hlavní důraz je v práci kladen na interpretaci divadelního představení z hlediska diváka. K této centrální kapitole nemám zásadní připomínky, pokládám ji za velmi dobře zpracovanou z hlediska cíle práce. Zejména v klíčové kapitole věnující se problematice vnímání divadelního představení z hlediska diváka správně vystihla, v čem podle Zicha spočívá podíl divákova vnitřně hmatového vnímání při utváření obrazové významové představy. Bezděková na s. 27 uvádí, že podle Zicha divákova představa dramatické osoby vzniká primárně na základě toho, co vidí a slyší s tím, že k těmto vnějším vjemům musíme přidat i divákovy vjemy vnitřně hmatové, které jsou podle citačního odkazu ze s. 91 *Estetiky dramatického umění* způsobeny divákovým vžíváním se do určité dramatické postavy, kdy divák instinktivně napodobuje její postoje, pohyby a mluvu. Podstatné je potom zejména to, že tyto představy podle Zicha utvářejí určitý překlenovací most, jímž divák proniká do nitra dramatické postavy, zejména jeho „citového“ života. Tuto část v práci Bezděkové pokládám za zásadní s tím, že právě na tomto podkladě v další, třetí kapitole hledá analogické estetické teorie v soudobé estetice, z nichž pro ni (po zajímavém historickém exkurzu) se Zichovou koncepcí vnitřního hmatu nejvýrazněji rezonuje teorie propriocepce, která je také založena na vnitřním pocíťování pohybu. Nicméně zde je nutno připomenout (což ostatně činí také autorka), že teorie propriocepce je na rozdíl od Zichova výkladu primárně chápána jako pocíťování pohybu u samotného umělce, zatímco Zich klade u vnitřního hmatu mnohem větší důraz na jeho význam pro diváka. Závěrečné objasnění otázky, do jaké míry je propriocepce samostatným estetickým smyslem, autorka stručně spíše komentuje s pomocí rozpravy, která se v posledních letech odehrála mezi Monterovou (jako autorkou zásadní studie o propriocepti jako estetickém smyslu) a Patersonem. Na závěr této kapitoly bych očekával ještě návrat k Zichovi a například zodpovězení otázky, zda také již Zich neuvažuje ve své teorii dramatického umění o vnitřním hmatu jako

samostatném estetickém smyslu, jestliže v podstatě tvrdí, že bez tohoto vnitřního hmatu by nemohla vzniknout přesvědčivá obrazová významová představa dramatické osoby.

Bakalářská práce Ester Bezděkové naplnila stanovené cíle, je psána velmi kultivovaným jazykem, má vynikající stylistickou úroveň a byla před odevzdáním velmi pečlivě zredigována (nevyskytují se v ní prakticky žádné technické a pravopisné chyby).

Předloženou bakalářskou práci pokládám za velmi kvalitní a navrhuji hodnocení „výborně“

V Praze dne 2. 9. 2016

Doc. PhDr. Roman Dykast, CSc.